

<http://www.diva-portal.org>

This is the published version of a paper published in *SVeP Studenttidskriften Vetenskaplig Publicering*.

Citation for the original published paper (version of record):

Karjalainen, K., Scheutz, D. (2014)

Samverkan mellan forskare och bibliotek: Mot en förändrad syn på publiceringsstrategier.

SVeP Studenttidskriften Vetenskaplig Publicering, 1(1)

Access to the published version may require subscription.

N.B. When citing this work, cite the original published paper.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kth:diva-158958>

Samverkan mellan forskare och bibliotek

Mot en förändrad syn på publiceringsstrategier

Karolina Karjalainen, David Scheutz

Problemområde

Universitets- och högskolebiblioteken har i allt större utsträckning fått en viktig roll att spela i spridandet av det egna lärosätets forskning. Där tonvikten tidigare låg på att samla in vetenskaplig litteratur utifrån som tillgängliggjordes för de egna användarna, har flödet nu delvis vänt och många universitets- och högskolebibliotek har idag avdelningar som arbetar specifikt med publiceringsfrågor. Detta ger utrymme för samarbete mellan bibliotek och forskare: biblioteket behöver kunskap om de faktorer som styr hur forskarna väljer att sprida sina resultat, för att i sin tur kunna ge forskarna stöd i valet av publiceringskanaler och publiceringsstrategier.

Vi har valt att undersöka attityder och strategier när det gäller publicering och samarbete med biblioteket hos fyra forskare med anknytning till Enheten för publiceringens infrastruktur vid Kungliga Tekniska högskolans bibliotek. På detta sätt vill vi identifiera möjligheter till samverkan mellan forskare och bibliotek i frågor som rör vetenskaplig publicering.

Undersökningen har utgått från följande fyra forskningsfrågor:

- Vilka strategier har forskarna i förhållande till vetenskaplig publicering?
- Vilka attityder har forskarna i förhållande till vetenskaplig publicering?
- Hur ser forskarnas samverkan med biblioteket kring publiceringsfrågor ut i dagsläget?
- Vilka möjligheter till samverkan med biblioteket kring publiceringsfrågor ser forskarna?

Genom att söka svar på dessa frågor vill vi synliggöra behov som finns hos olika forskare när det gäller samverkan med biblioteket i publiceringsfrågor och forskarstöd, samt, med förankring i dessa behov, föreslå former för sådan samverkan.

Tidigare forskning

Universitets- och högskolebibliotekens förändrade roll i relation till de lärosäten och forskare som de tjänar har varit ämne för ett antal artiklar publicerade under de senaste åren.

Utgångspunkten för artiklarna är hur bibliotek på bästa sätt kan bygga upp och tillhandahålla publiceringsstöd, samt vilka kompetenser som behöver finnas representerade inom bibliotekariekåren för att kunna möta forskarnas behov.

En metod är att bygga upp ett forskarcentrum i biblioteksrummet dit forskare kan komma och få stöd av bibliotekarier (Stokker, 1998). I sin artikel redogör Stokker för det centrum för forskarstöd som byggdes upp vid Queensland University of Technology Library. Stokker fokuserar framförallt på att beskriva centrumets organisation och de rent praktiska utmaningar som inrättandet och driften av ett forskarstödscentrum innebär – med konkreta beskrivningar av verktyg, omorganiseringar av personal och marknadsföring. Lefevre och Huwe (2013) definierar digital publicering som en ny kärnkompetens för bibliotekarier. Genom praktiska exempel från två bibliotek vid University of California-Berkeley visar man att bibliotekarier redan idag besitter god förmåga att agera som redaktörer och utgivare inom e-publicering (Lefevre & Huwe 2013). I detta paper kommer vi att lämna förslag på möjliga samverkanspunkter mellan forskare och bibliotek. Utrymmet och inriktningen hos detta paper tillåter emellertid ingen fördjupning i hur forskarstöd eller e-publicering bör organiseras i praktiken. Stokker (1998) och Lefevre och Huwe (2013) kan emellertid, sett utifrån deras verksamhetspraktiska ansatser, tjäna som stöd och fördjupning för bibliotek som funderar på hur forskar- och publiceringsstöd praktiskt kan organiseras.

En gemensam nämnare för tidigare forskning om bibliotekens forskarstöd är ett fokus på bibliotekariens upplevelse av den egna yrkesrollen, förmågan och kompetensen (Brewerton, 2012; Hansson & Johannesson, 2013; Lefevre & Huwe, 2013; Stokker, 1998; Zhao 2014). Vi har inte i samma utsträckning funnit studier som belyser forskarnas perspektiv på forskarstöd, Brewerton (2012) utgår ifrån brittiska ämnesbibliotekariers egna beskrivningar av sina arbetsuppgifter. Ämnesbibliotekariernas arbetsbeskrivningar mappades därefter mot forskares informationsbehov, vilka definierats utifrån det samlade resultatet av en litteraturöversikt på området (Brewerton, 2012). Studier om bibliotekariers perspektiv på forskarstöd förekommer

även inom svensk biblioteksforskning. Hansson och Johannesson (2013) samlade in data från två svenska universitetsbibliotek under sex månaders tid med hjälp av gruppintervjuer och loggböcker. På området förekommer också litteraturöversikter med bibliotekariens perspektiv som utgångspunkt – Zhao (2014) argumenterar för att bibliotekarier bör ta en mera aktiv roll när det kommer till att lära forskare att bli mera kritiska och självständiga i sitt förhållningssätt till vetenskaplig publicering.

Bibliotekens och bibliotekariens perspektiv är sålunda väl belagt inom de senaste årens forskning – i denna artikel kommer vi därför att koncentrera oss på forskarnas perspektiv. Vi har valt att inte intervjua några bibliotekarier utan har istället valt att ställa mot forskarnas intervju svar mot bibliotekariernas perspektiv som de beskrivs inom tidigare forskning.

Vi tror att forskares perspektiv på publicering kan tas tillvara av biblioteken i större utsträckning än vad som är fallet i dag, och vill med vår studie visa på hur det kan vara till stöd för universitets- och högskolebibliotek som vill utveckla samverkan med lärosätets forskare i frågor som rör forskarstöd och vetenskaplig publicering.

Metod

I arbetet med studien har vi använt oss av kvalitativa metoder för att samla in och analysera data, vilket medför att möjligheterna att generalisera utifrån de resultat som presenteras är begränsade. Analysen bör betraktas som en fallstudie. Styrkan i studien ligger i att kunna analysera och redogöra för perspektiv hos forskare som har erfarenhet dels av vetenskaplig publicering, dels av engagemang i ett högskolebiblioteks verksamhet. De slutsatser som presenteras är av värde för bibliotek som önskar att utveckla samverkan med forskare i publiceringsfrågor och inom forskarstöd.

Vi har intervjuat två doktorander (forskare I och IV) och två seniora forskare (forskare II och III), som samtliga i sin verksamhet är anslutna till Enheten för publiceringens infrastruktur vid Kungliga Tekniska högskolans bibliotek, antingen genom att de har sin anställning där eller, som är fallet med en av de seniora forskarna, genom att fungera som handledare för de två doktoranderna. Forskarna som är anställda på enheten arbetar i olika projekt kring kulturarv och länkad data som på sikt kan producera resultat som kommer till användning inom bibliotekets verksamhet. Forskarnas anknytning till biblioteket innebär att de har en

kontaktyta mot den del av bibliotekets verksamhet som är inriktad mot publiceringsfrågor, varför deras perspektiv på frågor som rör samarbete kring publicering är av särskilt intresse.

Tre av de intervjuade forskarna är verksamma inom Knowledge Management (forskare I, III och IV), ett tvärvetenskapligt forskningsfält där man arbetar med att ta fram arkitektur och verktyg för att hantera information. Forskare II arbetar med teknikförstärkt lärande, ett tvärvetenskapligt ämnesområde som spänner över datavetenskap och pedagogik.

Intervjuernas utformning har utgångspunkt i den intervjumetodik som beskrivs i Kvale (1997). Intervjuerna har således genomförts som så kallade halvstrukturerade intervjuer, med ett antal intervjufrågor som i förväg formulerats med utgångspunkt i våra forskningsfrågor. Forskningsfrågorna utgör de teman som intervjuerna omfattar, medan intervjufrågorna syftar till att driva det samtal mellan intervjuare och informant som ska ge svar på forskningsfrågorna (Kvale, 1997). Intervjufrågorna har utgjort fasta punkter i intervjuerna, samtidigt som utrymme har funnits för följdfrågor och diskussion utifrån de intervjuade forskarnas svar. Intervjuernas längd har delvis anpassats till hur respektive samtal utvecklats, vårt riktmärke har varit en timme. De faktiska intervjuerna har varierat mellan 30 minuter och 90 minuter – en variation som kan förklaras med att den halvstrukturerade intervjuformen tillåter forskarna att tala fritt, något de utnyttjat i varierande grad.

Ur dessa intervjuer har vi sedan frilagt svar, resonemang och synpunkter som tjänar till att besvara våra forskningsfrågor. Dessa har analyserats för att urskilja likheter, skillnader och eventuella mönster hos de insamlade svaren. Utifrån detta har vi kunnat identifiera några olika förhållningssätt till spridande av forskningsresultat och vilket stöd man önskar från biblioteket i samband med detta, vilket vi tagit som utgångspunkt för att beskriva möjliga vägar för forskare och bibliotek att samverka kring publiceringsfrågor.

Resultat

Vilka strategier har forskarna i förhållande till vetenskaplig publicering?

I vår undersökning har vi identifierat ett antal, delvis motstridiga, strategier kring vetenskaplig publicering. Dels förekommer strategier som syftar till att öka genomslag och citeringsgrad representerade hos forskarna, dels finns strategier som mer syftar till att nå ut till den målgrupp där forskaren anser att hens forskning gör mest nytta.

För forskare I, II och IV är tidskriftsartiklar och konferensbidrag de dominerande publikationskanalerna. Dessa forskare menar att man företrädesvis väljer att publicera sig i form av en tidskriftsartikel när man vill sprida ett resultat som man anser vara viktigt och färdigarbetat. Konferensbidrag fyller delvis andra funktioner. Genom att lägga fram ett konferensbidrag får forskaren kommentarer och synpunkter från andra forskare på ett resultat som så småningom kan vidareutvecklas till en tidskriftsartikel. Forskare I och IV talar om att konferenser tjänar som tillfälle att ventilera sina idéer med andra forskare och utveckla dessa vidare till en tidskriftsartikel (personlig kommunikation, 3 oktober 2014; 10 oktober 2014). Forskare II anger att även de ekonomiska medel som står till buds kan vara avgörande för valet av publiceringskanal; skriver man för ett projekt där det finns finansiering har man också möjlighet att åka på konferenser för att presentera sina resultat, saknar man däremot finansiering är möjligheterna att publicera i form av ett konferensbidrag mer begränsade (personlig kommunikation, 6 oktober 2014).

Forskare III väntar så länge som möjligt med publicering och publicerar sig först när hen upplever sig ha ett färdigt resultat att förmedla. Hen publicerar sig ofta i rapporter, då hen är angelägen om att samla kunskapsöversikter i kompendieform, en typ av material som är för omfattande för tidskriftspublicering (personlig kommunikation, 7 oktober). Detta står i kontrast till forskare II som i högre utsträckning prioriterar högt rankade tidskrifter (personlig kommunikation, 6 oktober 2014).

När det kommer till att välja specifik kanal, till exempel en viss tidskrift, nämner flera av forskarna att de tittar på vilken typ av papers, med avseende på exempelvis ämnesmässig inriktning och metodik, tidskriften brukar acceptera. Behovet av vägledning vid val av tidskrift uttrycks inte minst av de intervjuade doktoranderna, som vänder sig exempelvis till sina handledare eller till sin forskargrupp för råd.

Överhuvudtaget är det sammanhang forskaren tillhör, forskarens community, något som betonas som betydelsefullt, inte minst av de två doktoranderna. Som forskare i början av sin karriär har man genom sitt ämnesval hamnat i ett sammanhang av handledare, kolleger, forskargrupper och inarbetade kontaktnät, där det kan finnas en vedertagen praxis för hur man publicerar sig, som kan tjäna som stöd för exempelvis en nybliven doktorand i valet av publiceringskanal.

Begreppet community återkommer ofta hos de intervjuade forskarna. Med en forskares community avses exempelvis kolleger som är verksamma inom samma område och forskargrupper där forskaren ingår. Hur forskaren väljer att publicera sig har också betydelse i hens strävan att etablera sig inom den community som hen vill vara en del av, exempelvis genom att välja tidskrifter som kan förväntas bli lästa av önskvärda potentiella framtida forskarkolleger.

Forskare II har en i hög grad genomtänkt publiceringsstrategi som går ut på att optimera sina citeringar och därmed artikelns genomslag. Hen ser dock stora nackdelar med att verktygen som används för att mäta citeringsgrad ligger i händerna på vinstdrivande aktörer. Bland aktörer som skulle kunna nämnas i sammanhanget finns Thomson Reuters, ett företag vars citeringsstatistik ligger till grund för såväl det ofta uppmärksammade måttet impact factor, som för många bibliometriska utvärderingar vid universitet och högskolor. Forskare II beskriver hur hen skickar papers som hen tror har stor potential till tidskrifter med hög impact, medan ett paper som hen bedömer som mindre betydelsefullt istället skickas till en tidskrift med lägre impact.

Strategier för att maximera citeringsgrad blir allt viktigare i en tid då vetenskaplig publicering har fått en ekonomisk dimension när bibliometriska utvärderingar ligger till grund för medelstilldelning. Förändringen kan förstås ur ett bredare, ideologiskt perspektiv. New Public Management (NPM) har i allt högre grad kommit att prägla hur verksamheter inom offentlig sektor, exempelvis universitet och bibliotek, organiseras utifrån idéer om kostnads- och verksamhetseffektivisering hämtade från den privata sektorn (Hansson & Johannesson, 2013).

Ett i vissa avseenden liknande övervägande görs av forskare I, en av doktoranderna. Som doktorand är det viktigt att samla på sig publicerade papers som kan utgöra delarbeten i en sammanläggningsavhandling. Det kan därför vara aktuellt att söka sig till tidskrifter där det är lättare att få en artikel accepterad, även om de inte hör till de allra mest de mest prestigefyllda inom området. Forskare I ser det även som viktigt att publicera sig så mycket som möjligt, inte bara för att få ihop papers till sin avhandling, utan också för att bli en del av en community. ”Om du inte publicerar dig så finns du inte” säger hen i intervjun (personlig kommunikation, 3 oktober 2014).

Pressen att publicera sig är dock inte något som är unikt för doktorander som är på väg att lägga fram en sammanläggningsavhandling: Zhao (2014) refererar till en studie av van Dalen och Henkens (2012) där det framgår att majoriteten av forskare i anglosaxiska länder känner sig starkt pressade att publicera. Sjögårde, Karlsson, Ahlgren och Östling rekommenderar dock i sin rapport (2014) att man som forskare överväger att koncentrera sina resultat till något färre publikationer, för att höja kvaliteten på dessa. Den press att publicera ett stort antal publikationer som många forskare upplever är således inte nödvändigtvis gynnsam för publikationernas kvalitet, ett resonemang som har likheter med hur forskare III väljer att producera en mindre mängd mer omfattande publikationer, när hen anser att hen faktiskt har ett viktigt resultat att sprida, snarare än för att motsvara ett krav på en stor mängd publikationer.

Vilka attityder har forskarna i förhållande till vetenskaplig publicering?

De intervjuade forskarnas attityder till vetenskaplig publicering varierar. De två etablerade forskarna (II och III) har två olika förhållningssätt. Forskare II ser en strävan efter att optimera sin citeringsstatistik som en del av spelets regler, något som hen verkar inom och därför anpassar sig till utan att reflektera närmare över detta (personlig kommunikation, 6 oktober 2014). Forskare III är medveten om dessa spelets regler men väljer att inte i samma utsträckning anpassa sig till dem: hen pratar tvärtom om att publicera sig så lite som möjligt, att inte publicera sig annat än när hen faktiskt har något att förmedla (personlig kommunikation, 7 oktober 2014).

Vi har tidigare i artikeln betonat hur i synnerhet doktoranderna framhåller betydelsen av att förhålla sig till den publiceringskultur som råder inom de communities de ingår i. I vilken mån går det att spåra dessa skilda förhållningssätt hos de två doktoranderna (forskare I och IV) som de två etablerade forskarna handleder? Forskare I reflekterar i intervjun över hur olika typer av forskare har olika attityder till sin forskning. Hen beskriver hur olika ambitioner en forskare kan ha med sin forskning: att producera resultat som förbättrar världen, resultat som kommer det egna landet till gagn, exempelvis patent som gynnar svenska företag, resultat som gynnar det egna lärosätet, exempelvis publikationer som citeras och bidrar till att lärosätet klättrar i rankinglistor, eller resultat som gynnar den egna karriären, något som också avspeglas i hur man som forskare väljer att publicera sig. För egen del beskriver hen sig som en idealist med fokus på vad som kan vara till nytta för världen eller

Sverige, samtidigt som hen behöver förhålla sig till att det allteftersom hens doktorandkarriär fortskridit blivit allt viktigare att publicera sig, för att samla papers till sin avhandling och för att bli en del av en community (personlig kommunikation, 3 oktober 2014).

Även forskare IV är i högre grad intresserad av att producera konkret användbara resultat, exempelvis en programvara, än att publicera för publicerandets skull. Samtidigt är hen medveten om krav från omvärlden att publicera sig, i form av förväntningar från exempelvis handledare och finansiärer på spridning av resultat. Forskare IV reflekterar i intervjun även över andra sätt att sprida forskningsresultat än i de traditionella publikationstyperna, exempelvis i form av en programvara eller en youtube-video, spridningssätt som ibland kan nå en betydligt större publik än till exempel en tidskriftsartikel, men som generellt inte har samma status som fullvärdiga publikationer i den akademiska världen. Samtidigt som kravet att komplettera denna typ av resultatspridning med exempelvis en tidskriftsartikel eller ett konferensbidrag kan upplevas som en press menar forskare IV att det trots allt kan vara bra att ge sitt arbete den typ av akademisk förankring som en mer vedertagen publikationstyp ger (personlig kommunikation, 10 oktober 2014).

Forskare I talar om det akademiska skrivandet och den följande publiceringen inte bara som ett sätt att sprida färdiga forskningsresultat, utan som en del av själva forskningsprocessen. Genom att formulera sina resultat i skrift, med ambitionen att offentliggöra det skrivna i form av en forskningspublikation tvingas man gallra bland och kritiskt konfrontera sina idéer. Både forskare I och IV talar om olika former av öppen peer review som ett sätt att involvera fler forskarkolleger i färdigställandet av ett paper, något som också pekar mot att låta skrivandet och publiceringen bli en del av forskningsprocessen. Forskare IV nämner att hen ofta lägger ut teknisk dokumentation i en wiki, där andra kan gå in och göra förbättringar, liksom att hen använder sig av Google docs som ett verktyg för att låta andra ta del av och kommentera ett paper hen arbetar med, innan hen skickar in det till exempelvis en tidskrift. Att lägga ut ett paper i Google docs blir dels en publicering i sig, samtidigt som det är en del av den process som leder fram till den färdiga versionen av samma paper (personlig kommunikation, 3 oktober 2014; personlig kommunikation 10 oktober 2014). Samtidigt bör man vara medveten om risken att skapa förvirring genom att tillgängliggöra ett antal olika versioner av ett paper, i olika stadier av publiceringsprocessen, något som Sjögårde, Karlsson, Ahlgren och Östling pekar på i sin rapport (2014).

Hur ser forskarnas samverkan med biblioteket kring publiceringsfrågor ut i dagsläget?

Kungliga Tekniska högskolans bibliotek, dit våra informanter är knutna, har sedan tidigare bedrivit vissa former av forskarstöd, exempelvis i form av ett bibliometriskt moment i en kurs för doktorander som getts vid biblioteket. Vidare har det nyligen tillsatts en grupp vars uppgift är att utveckla bibliotekets forskarstöd; hur denna gruppering väljer att arbeta med publiceringsfrågor återstår att se. Utöver detta bedrivs ett löpande supportarbete gentemot forskarna i publiceringsfrågor.

Som svar på frågan om hur de intervjuade forskarna idag samverkar med biblioteket väljer dessa gärna att tala om biblioteket som en informationssökningsresurs, snarare än som en samarbetspartner i publiceringsfrågor. Forskare IV beskriver hur hen ser det som en fördel att vara placerad vid biblioteket, utifrån en förhoppning att hens forskning ska kunna komma till konkret användning i bibliotekets verksamhet. Hen menar dock att det idag inte finns några konkreta mål uppsatta för en sådan användning.

De två doktoranderna (forskare I och IV) har sin verksamhet delvis förlagd till KTH:s bibliotek och arbetar inom flera projekt inom ramen för den organisatoriska enhet som biblioteket tillhör. De två seniora forskarna (II och III) fungerar som handledare för doktoranderna och en av dem (forskare III) har sin anställning vid biblioteket. Emellertid tycks det som att de intervjuade forskarna i dagsläget inte samarbetar praktiskt med biblioteket i publiceringsfrågor i någon större utsträckning.

Vilka möjligheter till samverkan med biblioteket kring publiceringsfrågor ser forskarna?

Flera av de intervjuade forskarna talar om att biblioteket skulle kunna tillhandahålla ett forum för forskare, inte minst för doktorander och forskare i början av sin karriär, där de kan träffas och diskutera kring frågor som är gemensamma, oavsett forskarens ämnesinriktning, såsom publicering. Forskare I och IV föreslår någon form av forskarkaféer i bibliotekets regi, där man även bjuder in etablerade forskare som kan exemplifiera olika förhållningssätt och strategier när det gäller att tillgängliggöra sina resultat. Även representanter för biblioteket skulle delta vid dessa forskarkaféer, för att förmedla sin expertis inom publiceringsfrågor och för att få intryck och återkoppling från forskarna, i syfte att förbättra det stöd som biblioteket erbjuder (personlig kommunikation 3 oktober 2014; personlig kommunikation 10 oktober

2014). Forskare III förmedlar liknande tankegångar då hen talar om publiceringsstrategiska möten för unga forskare, där man skulle kunna intervjua framstående forskare, diskutera kring olika publiceringsstrategier och hjälpa de unga forskarna att själva välja en egen strategi för publicering (personlig kommunikation, 7 oktober 2014).

Här är det läge att stanna upp och reflektera kring begreppet publiceringsstrategier. Publiceringsstrategier anses ofta vara liktydigt med strategier för att öka citering. Hos Hansson och Johannesson (2013) görs kopplingen implicit mellan publiceringsstrategier som ett verktyg för att öka den ekonomiska avkastning som flitigt citerad forskning kan generera. Vanligare är kanske att kopplingen görs explicit som i Sjögårdes, Karlssons, Ahlgrens och Östlings rapport om publiceringskultur vid Kungliga Tekniska högskolan (2014), där man ger ett antal konkreta råd för hur man som forskare kan optimera sin publiceringsstrategi, med, som rapportens titel anger, ”högre citering som mål”. Forskarna i vår studie ger emellertid uttryck för att de använder varierande strategier i valet av publiceringskanal. Syftet bakom det enskilda publiceringstillfället varierar mellan att handla om att maximera sina citeringar och sprida resultat till kollegor, till att vidareutveckla sin forskning, samla kunskapsöversikter eller etablera sig som en del av ett community. Med detta i åtanke vill vi föreslå en breddad definition av begreppet publiceringsstrategier som har den enskilda forskarens kort- och långsiktiga mål med sin publicering som utgångspunkt. Som vi tidigare konstaterat används begreppet publiceringsstrategi ofta i betydelsen strategier som syftar till att öka citering skulle kompletteras den breddning av begreppet som vi föreslår.

Vidare nämner flera av forskarna områden där flera av bibliotekets enheter kan samverka för att ge stöd i publiceringsfrågor. De två doktoranderna (forskare I och IV) talar om att bibliotekets skulle kunna ge råd vid val av publiceringskanal – peka ut tidskrifter inom ett givet ämnesområde som är seriösa, passar för det material som forskaren avser att publicera, når rätt målgrupp etc. (personlig kommunikation, 3 oktober 2014; personlig kommunikation 10 oktober 2014). Forskare I menar vidare att det krävs en ämnesmässig förankring hos den inblandade bibliotekspersonalen för att kunna tillhandahålla ett sådant stöd på ett korrekt och förtroendeingivande sätt. Vid Kungliga Tekniska högskolans bibliotek, till vilket de intervjuade forskarna har anknytning, finns idag en enhet som arbetar med publiceringsfrågor, liksom en annan enhet där det bland personalen finns ett antal anställda med expertkunskaper inom ett antal discipliner som finns representerade vid lärosätet, vilkas uppgift bland annat består i att tillhandahålla fördjupad sökhjälp inom sina ämnesområden. Ett fördjupat

samarbete mellan dessa två enheter, eller deras eventuella motsvarigheter vid andra lärosäten, skulle gagna den typ av service som de båda doktoranderna efterlyser.

Forskare IV talar också om biblioteket som en länk mellan forskare som är verksamma inom ungefär samma område (personlig kommunikation, 10 oktober 2014), något om även detta skulle gynnas av ett samarbete mellan bibliotekspersonal med publiceringsexpertis respektive ämneskunskaper. Forskare IV menar vidare att biblioteket skulle kunna begagna sig av fler kanaler, exempelvis sociala media, för att nå ut med informerande och stödjande insatser i publiceringsfrågor. Även här ser vi utrymme för samarbete mellan en publiceringsinriktad enhet och exempelvis en webbredaktion, för att utveckla och använda sådana kanaler på ett effektivt sätt.

Forskare I beskriver dock hur det kan finnas ett motstånd hos forskare inför att söka hjälp från biblioteket: en forskare förväntas själv besitta den kunskap som behövs för att välja ut lämpliga publikationskanaler och det är inte självklart för forskare vilket mervärde biblioteket kan erbjuda. Forskare I betonar att det rör sig om en förtroendefråga; om bibliotekets personal ska kunna vara trovärdiga i rollen som rådgivare vid val av kanal för resultatspridning bör de helst ha doktorerat inom det aktuella ämnet.

Detta är en inställning som är väl belagd i tidigare studier. Zhao (2014) skriver om hur bibliotekariens roll som stöd i publiceringsprocessen är hett omdiskuterad och hur bibliotekarier och forskare har olika uppfattningar om vilken expertis i publiceringsfrågor som bibliotekarier kan tillhandahålla. Hansson och Johannesson (2013) beskriver hur bibliotekarier vid Högskolebiblioteket i Skövde anser att det vore en fördel med fördjupade kunskaper inom specifika ämnesområden, men att detta är svårt att uppnå och att det är lättare för forskare än för bibliotekarier att välja lämpliga tidskrifter för forskarna att publicera sig i. Det finns således en misstro från forskarnas sida gentemot bibliotekets möjligheter att hjälpa till vid val av publiceringskanaler, som även speglas i en låg tilltro till den egna kompetensen på området hos bibliotekarierna. Som Zhao (2014) påpekar vilar dock ofta forskarnas expertstatus i publiceringsfrågor på en slentrianmässig inställning till hur man publicerar sig – man utvecklar en publiceringsvanor baserade på vad som är vedertagen praxis inom de egna nätverken. De egna nätverkens, eller den egna communityns, understryks också av flera av de forskare som intervjuats för detta paper; man väljer i stor utsträckning publiceringskanaler utifrån hur ens kolleger publicerar sig. Samtidigt, menar Zhao, förändras de konventionella

publiceringsmodellerna och det är inte säkert att alla forskare hinner följa med i dessa förändringar. Invanda publiceringsmönster kan således både vara ett stöd för en forskare i början av sin karriär som söker efter vägar att nå ut med sina resultat, men samtidigt ett hinder när det gäller att identifiera nya publiceringsvägar. Här ser vi utrymme för dialog mellan bibliotekarierna och forskare, där bibliotekarien hjälper forskaren att orientera sig i ett föränderligt publiceringslandskap och där forskaren ger ämnesspecifik återkoppling till bibliotekarien. Vikten av ett sådant utbyte tydliggörs också i tidigare studier, såsom Hansson och Johannesson (2013), där uppfattning att en dialog mellan bibliotekarierna och forskare är något önskvärt framkommer. Zhao (2014) lyfter fram hur bibliotekarien kan spela en viktig roll i att hjälpa forskare att undvika fallgropar vid val av publiceringskanal, exempelvis för att undvika oseriösa open access-tidskrifter.

Slutsatser

Bibliotekarierna är väl medvetna om att publiceringstraditioner skiljer sig åt mellan olika ämnesområden (Hansson & Johannesson, 2013). Genom vår undersökning kan vi visa på att också publiceringsmönster varierar från forskare till forskare. Vi har kunnat urskilja ett antal olika möjliga inställningar till vetenskaplig publicering. Hur en forskare väljer att publicera sig är avhängigt av en rad faktorer: var i karriären en forskare befinner sig, vilket ämnesområde hen verkar inom liksom vilka ambitioner en forskare har med sin forskning. En forskare i början av sin karriär är sannolikt mer beroende av sin handledare, kolleger, forskargrupp, vid val publikationskanal. Genom att publicera sig etablerar hen sig som en del av ett community och lär sig vilka kanaler som effektivast når fram till andra medlemmar av detta community.

Hos mer etablerade forskare är publiceringsmönstret beroende av vilka ambitioner den enskilda forskaren har med sin forskning och sin publicering. Vissa forskare intresserar sig mer för hur den egna forskningen gör nytta för världen, landet eller lärosätet, medan andra ser mer till den egna karriären. Även publiceringsmönster varierar på liknande sätt. Medan vissa forskare tenderar att tänka i termer av att optimera sin citeringsstatistik och impact, ser andra i första hand till hur man på bästa sätt sprider ett resultat till den läsekrets där det gör störst nytta.

Vi vill därför bredda begreppet publiceringsstrategi till att omfatta mer än strategier som har ökad citering som slutmål. Idag finns på biblioteken omfattande kunskap och kompetens kring strategier som syftar till att öka citeringen av lärosätets vetenskapliga publikationer, se exempelvis Sjögårde, Karlsson, Ahlgren och Östling (2014). Denna kompetens är både värdefull och nödvändig, men tjänar på att kompletteras med kunskap om alternativa publiceringsstrategier. Som vi har kunnat konstatera kan en forskare ha ett antal olika mål med sin publicering, exempelvis att nå ut med sina resultat till en specifik målgrupp, skapa översikter över relevant kunskap inom ett ämne eller att etablera och positionera sig inom ett community. Oavsett vad en forskare vill uppnå med att publicera sig så bör metoder för att nå dessa mål rymmas inom begreppet publiceringsstrategi. Detta bör biblioteket ta fasta på när man strävar efter att ge stöd till forskare i publiceringsfrågor. Att biblioteken anammar en breddad definition av begreppet publiceringsstrategi kan också tjäna som motvikt till den ekonomistiska syn som i dag präglar förväntningar på hur forskare bör publicera sig. Universitets- och högskolebiblioteken bör ta tillvara på den mångfald av perspektiv på forskning och publicering som finns representerad bland lärosätenas forskare och doktorander.

Vi har identifierat möjligheter till samverkan mellan forskare och bibliotek. Hos forskarna finns ibland en skepsis till att biblioteket kan erbjuda ett mervärde i publiceringsfrågor; en uppfattning som framkommit under intervjuerna är att forskaren själv har de verktyg hen behöver för att kunna välja en lämplig publiceringskanal och därför inte har något intresse av att söka stöd hos biblioteket. Vi tycker att våra intervjuer med forskare har givit oss värdefulla insikter och ökad förståelse för hur forskare resonerar i publiceringsstrategiska frågor. Vi menar att forskares perspektiv på dessa frågor i högre utsträckning kan fångas in och tas tillvara av universitets- och högskolebibliotek som vill stödja forskare i publiceringssammanhang. Här behövs en kontinuerlig dialog mellan forskare och bibliotekarier, där biblioteket på ett systematiskt sätt hjälper forskarna att orientera sig i ett föränderligt publiceringslandskap, samtidigt som biblioteket tillägnar sig forskarnas perspektiv på vad som är viktigt i valet av publiceringskanal. För att uppnå en trovärdighet i forskarnas ögon bör biblioteket erbjuda en kontaktyta inte bara mellan forskare och bibliotekarier, utan även mellan olika forskare. Genom att tillhandahålla ett forskarkafé där forskare får tillfälle att diskutera och utbyta erfarenheter, med varandra, bibliotekarier,

ämnesexperter vid biblioteket och inbjudna gäster som representerar olika perspektiv på forskning och publicering.

För att uppnå trovärdighet i forskarnas ögon bör biblioteket också ta tillvara ämnesexpertis inom den egna verksamheten. Här ser vi möjligheter till samarbeten inom en större biblioteksorganisation, där det kan tänkas finnas anställd personal med någon form av högre ämnesutbildning inom de områden där lärosätets forskare verkar. Om dessa personer samarbetar med den personalgrupp vars fokus ligger på publiceringsfrågor torde det bidra till att öka forskarnas förtroende för bibliotekets forskarstöd. Även bibliotekets webbredaktion eller liknande bör involveras i arbetet med forskarstöd. Webbredaktionen kan bidra med den tekniska expertis som behövs för att kommunikation mellan bibliotek och forskare ska fungera så effektivt som möjligt.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att ett antal olika kompetenser inom biblioteket kan och bör tas i anspråk för att möta ett antal olika behov hos forskarna när det gäller publicering. Det är önskvärt med en kontinuerlig dialog där bibliotekets expertis inom publiceringsfrågor hjälper forskarna att se bortom invanda publiceringsmönster, samtidigt som biblioteket tar del av forskarnas perspektiv på vad som är viktigt i spridningen av vetenskapliga resultat. Kan detta genomföras under former som låter olika förhållningssätt, målsättningar och utgångspunkter för forskning och publicering mötas, kan bibliotekarier och forskare tillsammans kontinuerligt arbeta med forskarnas publiceringsstrategier och på så sätt bidra till såväl ökad citering som samhällsnyttig forskning.

Källförteckning

Brewerton, A. (2012). Re-Skilling for Research: Investigating the Needs of Researchers and How Library Staff Can Best Support Them. *New Review of Academic Librarianship*, 18(1), 96-110. doi: 10.1080/13614533.2012.665718

Hansson, J. & Johannesson, K. (2013). Librarians View of Academic Library Support for Scholarly Publishing: An Every-day Perspective. *The Journal of Academic Librarianship*, 39(3), 232-240. doi: 10.1016/j.acalib.2013.02.002

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (S-E. Torhell, Övers. 1:a uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Lefevre, J. & Huwe, T. K. (2013). Digital Publishing from the Library: A New Core Competency. *Journal of Web Librarianship*, 7(2), 190-214. doi: 10.1080/19322909.2013.780519

Sjögårde, P., Karlsson S., Ahlgren P. & Östling, P-A. (2014). *Projektrapport – Fördjupande studie av KTH:s publikationskultur med högre citering som mål* (2014-10-03). Stockholm: Kungliga Tekniska högskolan.

Stokker, J. (1998). A Researchers' Centre: One Library's Experience in Meeting the Needs of Research Level Students and Academic Staff. *Australian Academic & Research Libraries*, 29(4), 190-199. doi: 10.1080/00048623.1998.10755062

Zhao, L. (2014). Riding the Wave of Open Access: Providing Library Research Support for Scholarly Publishing Literacy. *Australian Academic & Research Libraries*, 45(1), 3-18. doi: 10.1080/00048623.2014.882873

Bilagor

Intervjuguide

Övergripande syfte:

Identifiera möjligheter till samverkan mellan bibliotek och forskare i frågor som rör vetenskaplig publicering, genom att intervjua fyra forskare om deras attityder, strategier och inställning till samverkan med biblioteket.

Forskningsfrågor:

- A. Vilka strategier har forskarna i förhållande till vetenskaplig publicering?
- B. Vilka attityder har forskarna i förhållande till vetenskaplig publicering?
- C. Hur ser forskarnas samverkan med biblioteket kring publiceringsfrågor ut i dagsläget?
- D. Vilka möjligheter till samverkan med biblioteket kring publiceringsfrågor ser forskarna?

- E. Publiceringskultur?

Intervjufrågor:

A1. Berätta om hur du väljer typ av publiceringskanal (tidskrift, konferensbidrag, bok/kapitel i bok etc.) när du vill offentliggöra din forskning.

- Varför väljer/väljer du bort just den typen av kanal?
- Kan du säga något mer om det?

A2. När du har bestämt dig för vilken typ av kanal du vill publicera dig i, vilket är det viktigaste skälet till att du väljer en specifik kanal (specifik tidskrift, konferens, förlag etc.)?

- Vad hoppas du uppnå genom att välja på det sättet (impact factor; anseende; når rätt målgrupp – forskningen kommer till nytta; ökad citeringsgrad; högre bibliometripoäng)?
- Vilka andra faktorer förhåller du dig till i valet av specifik publiceringskanal (lärosätet – institution, ledningsgrupp, finansiärer)

- Upplever du att det finns några traditioner inom ditt forskningsfält som du förhåller dig till när du publicerar dig?

B1. Hur upplever du att behöva förhålla dig till dessa faktorer?

- Hur tror du andra forskare, inom och utom ditt fält, upplever och förhåller sig till de faktorerna?

B2. Vilka faktorer tycker du borde påverka forskares publiceringsmönster?

B3. Vad vore i ditt tycke det bästa sättet sprida forskningsresultat?

C1. Berätta om hur din samverkan med biblioteket ser ut.

- Vilken roll har du i förhållande till biblioteket?
- Vilken roll har biblioteket i förhållande till dig?

C2. Tycker du att din samverkan med biblioteket är värdefull för dig?

- Får du det stöd du behöver?
- Har du inflytande över bibliotekets verksamhet?

D1. På vilka sätt tror du att biblioteket kan vara ett stöd i publiceringsfrågor?

D2. Vilken kompetens behövs för att ge forskare stöd i publiceringsfrågor?

- Upplever du att den kompetensen finns inom biblioteket?
- Utnyttjas kompetensen på rätt sätt?

D3. Vad kan biblioteket göra för att ta tillvara ditt perspektiv på publiceringsfrågor?

- Skulle du vara intresserad av att samverka med biblioteket kring stöd till forskare i frågor som rör publicering - hur?

Vill du tillägga något till det du redan sagt? Finns det något som vi inte frågat om som är viktigt att ta upp i sammanhanget?